

פרשת משפטים תשפ"ו

משה ותורתו

Dedicated in memory of David Wachs and Ophir Agassi z"l
by the Wachs Family on the occasion of David's 10th Yahrzeit

שמות פרק כ

(טו) וְכָל הָעַם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת וְאֶת הַלְפִידִם וְאֶת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת הַהָר עָשָׂן וַיֵּרָא הָעַם וַיִּנְעוּ וַיַּעֲמֵדוּ מֵרָחֵק: (טז) וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֲתָה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה וְאַל יְדַבֵּר עִמָּנוּ אֱלֹהִים כִּי נָמוּת: (יז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעַם אַל תִּירְאוּ כִּי לִבְעֹבֹר נִסוֹת אֲתֻכֶם בְּאֵלֹהִים וּבְעֹבֹר תִּהְיֶה יִרְאתוֹ עַל פְּנֵיכֶם לְבַלְתִּי תַחֲטְאוּ: (יח) וַיַּעֲמֵד הָעַם מֵרָחֵק וּמֹשֶׁה נִגַּשׁ אֶל הָעַרְפֶּל אֲשֶׁר שָׁם הָאֱלֹהִים: פ (יט) וַיֹּאמֶר יְקֹנֵךְ אֶל מֹשֶׁה כֹּה תֹאמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲתֶם רֹאִיתֶם כִּי מִן הַשָּׁמַיִם דִּבַּרְתִּי עִמָּכֶם: (כ) לֹא תַעֲשׂוּן אֲתֵי אֱלֹהֵי כֶסֶף וְאֱלֹהֵי זָהָב לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם:

רש"י
(טו) **וכל העם ראים** - מלמד שלא היה בהם אחד סומא. ומנין שלא היה בהם אלם, תלמוד לומר (שמות יט ח) ויענו כל העם. ומנין שלא היה בהם חרש, תלמוד לומר נעשה ונשמע (שמות כד ז): **ראים את הקולות** - רואין את הנשמע, שאי אפשר לראות במקום אחר: **את הקולות** - היוצאין מפי הגבורה: **וינעו** - (שם) אין נוע אלא זיע: **ויעמדו מרחק** - היו נרתעין לאחוריהם שנים עשר מיל כאורך מחניהם ומלאכי השרת באין ומסייעין אותן להחזירם, שנאמר (תהלים סח יג) מלכי צבאות ידודון ידודון: (יז) **לבעבור נסות אתכם** - לגדל אתכם בעולם שיצא לכם שם באומות שהוא בכבוד

נגלה עליכם: **נסות** - לשון הרמה וגדולה, כמו (ישעיה סב י) הרימו נס, ארים נסי (ישעיהו מט כב), וכנס על הגבעה (ישעיהו ל יז), שהוא זקוף: **ובעבור תהיה יראתו** - על ידי שראיתם אותו יראוי ומאויס, תדעו כי אין זולתו ותיראו מפניו: (יח) **נגש אל הערפל** - לפנים משלש מחיצות, חשך ענן וערפל שנאמר (דברים ד יא) וההר בוער באש עד לב השמים חשך ענן וערפל, ערפל הוא עב הענן, שנאמר לו (שמות יט ט) הנה אנכי בא אליך בעב הענן: (יט) **כה תאמר** - בלשון הזה: **אתם ראיתם** - יש הפרש בין מה שאדם רואה למה שאחרים משיחין לו, שמה שאחרים משיחין לו פעמים שלבו חלוק מלהאמין: **כי מן השמים דברתי** - וכתוב אחד אומר וירד ה' על הר סיני, בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם (דברים ד לו) מן השמים השמיעך את קולו ליסרך ועל הארץ הראך את אשו הגדולה, כבודו בשמים ואשו וגבורתו על הארץ. דבר אחר הרכין שמים ושמי השמים והציען על ההר, וכן הוא אומר (תהלים יח י) ויט שמים וירד: (כ) **לא תעשון אתי** - לא תעשון דמות שמי המשמשים לפני במרום: **אלהי כסף** - בא להזהיר על הכרובים, שאתה עושה לעמוד אתי, שלא יהיו של כסף, שאם שניתם לעשותם של כסף הרי הן לפני כאלהות: **ואלהי זהב** - בא להזהיר שלא יוסיף על שנים, שאם עשית ארבעה, הרי הן לפני כאלהי זהב: **לא תעשו לכם** - לא תאמר הריני עושה כרובים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות כדרך שאני עושה בבית עולמים, לכך נאמר לא תעשו לכם:

שמות פרק כד

(א) וְאֶל מֹשֶׁה אָמַר עֲלֶה אֵל יְקֹנֵךְ אֲתָה וְאַהֲרֹן נָדָב וְאֶבְיָהוּא וְשִׁבְעִים מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם מֵרָחֵק: (ב) וּנְגַשׁ מֹשֶׁה לְבַדּוֹ אֶל יְקֹנֵךְ וְהִם לֹא יִגָּשׁוּ וְהָעַם לֹא יַעֲלוּ עִמּוֹ: (ג) וַיִּבֹא מֹשֶׁה וַיְסַפֵּר לָעַם אֶת כָּל דְּבָרֵי יְקֹנֵךְ וְאֶת כָּל הַמִּשְׁפָּטִים וַיַּעַן כָּל הָעַם קוֹל אֶחָד וַיֹּאמְרוּ כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבַּר יְקֹנֵךְ נַעֲשֶׂה: (ד) וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת כָּל דְּבָרֵי יְקֹנֵךְ וַיִּשְׁכֹּם בְּבֹקֶר וַיְבִין מִזִּבְחַת תַּחַת הַהָר וּשְׁתֵּים עָשָׂר מִצִּבְחֵי לְשָׁנִים עֶשֶׂר שְׁבֻטֵי יִשְׂרָאֵל: (ה) וַיִּשְׁלַח אֶת נְעָרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים שְׁלָמִים לַיהוָה פָּרִים: (ו) וַיִּקַּח מֹשֶׁה חֲצִי הַדָּם וַיִּשֹׁם בְּאֲגָנֹת וְחֲצִי הַדָּם זָרַק עַל הַמִּזְבֵּחַ: (ז) וַיִּקַּח סֹפֶר הַבְּרִית וַיִּקְרָא בְּאָזְנוֹ הָעַם וַיֹּאמְרוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבַּר יְקֹנֵךְ נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע: (ח) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הַדָּם וַיִּזְרַק עַל הָעַם וַיֹּאמֶר הִנֵּה דַם הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת יְקֹנֵךְ עִמָּכֶם עַל כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: (ט) וַיַּעַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן נָדָב וְאֶבְיָהוּא וְשִׁבְעִים מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל: (י) וַיִּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַתַּחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לְבַנֵּת הַסַּפִּיר וּכְעָצֶם הַשָּׁמַיִם לְטָהַר: (יא) וְאֶל אֲצִילֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁלַח יְדוֹ וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ: ס (יב) וַיֹּאמֶר יְקֹנֵךְ אֶל מֹשֶׁה עֲלֶה אֵלֵי הַהָרָה וְהִיָּה שָׁם וְאֶתְנָה לָּךְ אֶת לַחַת הָאָבֶן וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרֹתֶם:

רש"י
(א) **ואל משה אמר עלה** - פרשה זו נאמרה קודם עשרת הדברות, ובארבעה בסיון נאמר לו עלה: (ב) **ונגש משה לבדו** - אל הערפל: (ג) **ויבא משה ויספר לעם** - בו ביום: **את כל דברי ה'** - מצות פרישה והגבלה: **ואת כל המשפטים** - שבע מצות שנצטוו בני נח. ושבת וכבוד אב ואם ופרה אדומה ודינין שניתנו להם במרה: (ד) **ויכתב משה** - מבראשית ועד מתן תורה, וכתב מצות שנצטוו במרה: **וישכם בבקר** - בחמשה בסיון: (ה) **את נערי** - הבכורות: (ו) **ויקח משה חצי הדם** - מי חלקו, מלאך בא וחלקו: **באגנות** - שני אגנות אחד לחצי דם עולה ואחד לחצי דם שלמים להזות אותם על העם. ומכאן למדו רבותינו שנכנסו אבותינו לברית במילה וטבילה והרצאת דמים שאין הזאה בלא טבילה: (ז) **ספר הברית** - מבראשית ועד מתן תורה ומצות שנצטוו במרה: (ח) **ויזרק** - ענין הזאה, ותרגומו וזרק על מדבחא לכפרא על עמא: (י) **ויראו את אלהי ישראל** - נסתכלו והציצו ונתחייבו מיתה, אלא שלא רצה הקדוש ברוך הוא לערבב שמחת התורה, והמתין לנדב ואביהוא עד יום חנוכת המשכן, ולזקנים עד, (במדבר יא א) ויהי העם כמתאוננים וגו' ותבער במ אש ה' ותאכל בקצה המחנה, בקצינים שבמחנה: **כמעשה לבנת הספיר** - היא היתה לפניו בשעת השעבוד לזכור צרתן של

ישראל, שהיו משועבדים במעשה לבנים: **וכעצם השמים לטהר** - משנגאלו היה אור וחדוה לפניו: **וכעצם** - כתרגומו, לשון מראה: **לטהר** - לשון ברור וצלול: (יא) **ואל אצילי** - הם נדב ואביהוא והזקנים: **לא שלח ידו** - מכלל שהיו ראויים להשתלח בהם יד: **ויחזו את האלהים** - היו מסתכלין בו בלב גס מתוך אכילה ושתיה, כך מדרש תנחומא. ואונקלוס לא תרגם כן. אצילי לשון גדולים, כמו (ישעיה מא ט) ומאציליה קראתיך, (במדבר יא כה) ויאצל מן הרוח, (יחזקאל מא ח) שש אמות אצילה: (יב) **ויאמר ה' אל משה** - לאחר מתן תורה: **עלה אלי ההרה והיה שם** - ארבעים יום: **את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם** - כל שש מאות ושלש עשרה מצות בכלל עשרת הדברות הן, ורבינו סעדיה פירש באזהרות שישד לכל דבור ודבור מצות התלויות בו:

שמות פרק כא פסוק א
וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִׂים לְפָנֶיךָ:

רש"י
ואלה המשפטים - כל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים, ואלה מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני, אף אלו מסיני. ולמה נסמכה פרשת דינין לפרשת מזבח, לומר לך שתשים סנהדרין אצל המקדש [המזבח]: **אשר תשים לפניהם** - אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לא תעלה על דעתך לומר אשנה להם הפרק וההלכה ב' או ג' פעמים עד שתהא סדורה בפיהם כמשנתה, ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופירושו, לכך נאמר אשר תשים לפניהם, כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם: **לפניהם** - ולא לפני גוים, ואפילו ידעת בדין אחד שהם דנין אותו כדיני ישראל, אל תביאהו בערכאות שלהם, שהמביא דיני ישראל לפני גוים מחלל את השם ומיקר שם עבודה זרה להחשיבה, שנאמר (דברים לב לא) כי לא כצורנו צורם ואויבינו פלילים, כשאויבינו פלילים זהו עדות לעלוי יראתם: